

Poliński, Romuald / Rózewicz, Jerzy

Profesor Seweryn Żurawicki (1908-1994) - historyk myśli ekonomicznej i metodolog nauk ekonomicznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 54/2, 109-118

2009

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Romuald Poliński

ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Warszawie

Jerzy Rózewicz

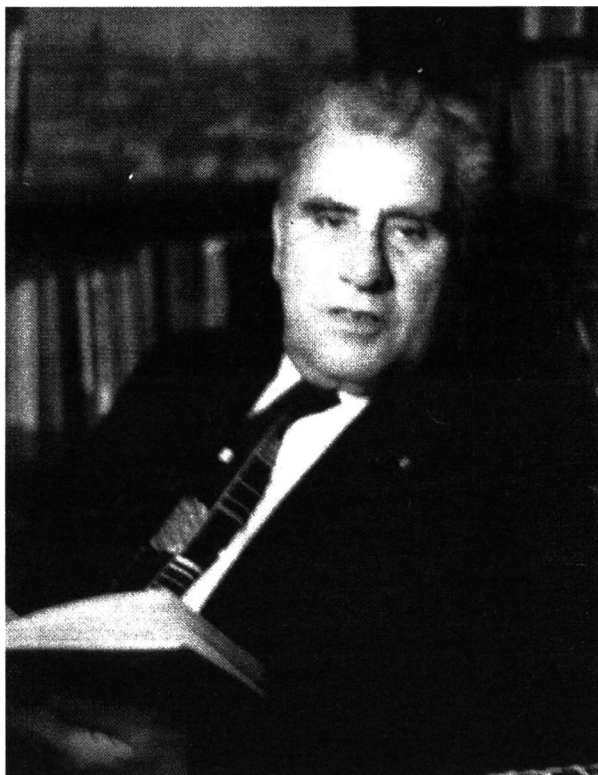
Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa

**PROFESOR SEWERYN ŻURAWICKI (1908–1994)
– HISTORYK MYŚLI EKONOMICZNEJ
I METODOLOG NAUK EKONOMICZNYCH**

Dla nowych pokoleń studentów studiów ekonomicznych, prawniczych, socjologicznych, politologicznych i innych, a także dla młodych pracowników naukowo-dydaktycznych, ekonomistów, menedżerów, socjologów, politologów, polityków i publicystów niezbędna jest znajomość współczesnych doktryn ekonomicznych.

Upowszechnieniu wiedzy w tym zakresie służy m.in. przypomnienie sylwetki wybitnego uczonego – teoretyka ekonomii, historyka myśli ekonomicznej i metodologa nauk ekonomicznych, jego wkładu w rozwój nauki ekonomii i dydaktyki akademickiej.

Profesor Seweryn Żurawicki był w Polsce po II wojnie światowej najwybitniejszym historykiem myśli ekonomicznej i metodologiem nauk ekonomicznych. Miał imponujący dorobek naukowy, dydaktyczny i organizatorski. Był autorem i współautorem kilkadziesiąt książek – fundamentalnych studiów, monografii, rozpraw i podręczników akademickich oraz około 300 artykułów naukowych w zakresie zarówno historii myśli ekonomicznej powszechnej i polskiej, jak i teorii ekonomii i metodologii nauk ekonomicznych, głównie ekonomii politycznej. Był wychowawcą wielu pokoleń studentów studiów ekonomicznych, prawniczych, politologicznych i innych w kilku uczelniach,

Prof. Seweryn Żurawicki
w swym gabinecie w mieszkaniu
(zdjęcie z ok. 1970 r.)

w których wykładał, a także promotorem naukowym kilkudziesięciu prac magisterskich¹ i około 20 rozpraw doktorskich.

Współorganizował po II wojnie światowej wyższe uczelnie, wydziały i katedry. Wielu jego wychowanków jest profesorami nauk ekonomicznych i innych w kraju i na zagranicznych uniwersytetach, będąc wybitnymi menedżerami, publicystami i politykami.

Seweryn Roman Żurawicki urodził się dnia 6 listopada 1908 r. we Lwowie – polskim mieście pod austriackim zaborem². Przyszedł na świat we względnie zamożnej rodzinie mieszczańskiej, a jako małe dziecko, jednak, i do tego utykający, był, jak sam

później wspominał, rozpieszczany przez ojca Ignacego i matkę Laurę (z domu Bucholc). To, że wyrósł na atletycznego, szybko poruszającego się na korcie czy dobrze jeżdżącego na łyżwach młodzieńca, było pewnie zasługą nie tylko dobrych lekarzy, ale i samego pacjenta już wówczas objawiającego twardego charakter. Być może także wtedy zrodziła się w nim pasja do chodzenia, której był wierny do ostatnich lat życia. Szkoła chodzenia była dlań formą istnienia czy to wtedy, gdy jeszcze przed II wojną światową zdobywał najtrudniejsze szczyty Tatr, gdy na te same szlaki wprowadzał swego syna Leona lub wyprzedzał o wiele młodszych współpracowników, czy też gdy na wykłady szedł pieszo z ul. Narbutta na warszawskim Mokotowie, gdzie mieszkał, na Uniwersytet Warszawski, na Wydział Ekonomii Politycznej, mieszczący się wraz z Rektoratem UW w Pałacu Kazimierzowskim przy Krakowskim Przedmieściu.

Po ukończeniu IX Gimnazjum we Lwowie, w roku 1927 za namową ojca wstąpił na Wydział Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza, słynącego z bogatego życia akademickiego i wysokiego poziomu wykładów plejady najlepszych profesorów, w tym: Kazimierza Ajdukiewicza, Stefana Banacha i Romana

Longchamps de Bérier. W czasie, gdy późniejszy profesor ekonomii studiował, na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie nie było odrębnego wydziału ekonomii. Największym pod względem liczby studiujących był Wydział Prawa. Liczba jego słuchaczy stanowiła często ponad połowę ogólnej liczby studiujących na Uniwersytecie. Skutecznie konkurował on z innymi wydziałami w kraju, i to zarówno pod względem liczby studiujących, jak i potencjału naukowego. W okresie międzywojennym wykładali tu tacy profesorowie, jak: Oswald Balzer, Ernest Till, Władysław Abraham, Leon Piniński, Józef Buzek, Stanisław Starzyński, Aleksander Doliński, Juliusz Makarewicz, Roman Longchamps de Bérier, Maurycy Allerhand, Ludwik Ehrlich, Stanisław Grabski, Stanisław Głabiński czy Edward Dubanowicz. Wkład lwowskich prawników w polską naukę prawa, jak i w tworzenie prawa w Polsce był ogromny. Profesor Juliusz Makarewicz był głównym autorem *Kodeksu karnego* z 1932 r.; *Kodeks zobowiązań* z 1933 r. był w głównej mierze dziełem prof. Romana Longchamps de Bérier; projekt *Kodeksu handlowego* z 1934 r. przez wiele lat przygotowywali prof. Aleksander Doliński i prof. Maurycy Allerhand, a referentem parlamentarnym ustawy o ustroju sądów powszechnych był prof. Kamil Stefko.

Większość ekonomistów okresu międzywojennego opowiadała się za koncepcją gospodarki wolnokonkurencyjnej, za ograniczeniem interwencjonizmu państwowego, a najbardziej reprezentatywnymi przedstawicielami nauk ekonomicznych tego okresu byli: Stanisław Grabski (1871–1949), Władysław Grabski (1874–1938), Roman Rybarski (1887–1942), Stanisław Głabiński (1862–około 1943), Antoni Szymański (1881–1942), Adam Krzyżanowski (1873–1963), Stefan Zweig, Adam Heydel (1893–1941), Władysław Zawadzki (1885–1939) i Jan Stanisław Lewiński (1885–1930). Za koniecznością interwencji państwa w życie gospodarcze opowiadali się: Stefan Starzyński, Eugeniusz Kwiatkowski i Ignacy Matuszewski. Ważną rolę w rozwoju badań teoretycznych odegrali również: Edward Lipiński, Michał Kalecki i Oskar Lange. Zgłębiając prawo, Seweryn Żurawicki powoli zbliżał się do nauk społecznych i ekonomii. A że równolegle studiował na lwowskiej Akademii Handlowej, to poznawał problemy podejmowania decyzji i zarządzania od praktycznej strony. Kryzys gospodarczy pierwszej połowy lat 30. ubiegłego wieku stał się konkretną lekcją i sprawdzianem wiedzy i postawy młodego studenta. Ten przełom i zacofanie gospodarcze dawnej Galicji wpłynęły na radykalizację poglądów społecznych apolitycznego dotychczas inteligenta. Dyplom magistra prawa otrzymał w 1931 r. Po obowiązkowej aplikacji prawniczej przyjął posadę bibliotekarza. Pensja była nie wysoka, ale praca miała ważną zaletę – nie była zbyt absorbująca. Molem książkowym pozostał Żurawicki do końca życia. Jednocześnie, po śmierci ojca, mający na utrzymaniu matkę, młody człowiek chwycił się dodatkowo dorywczych prac jako księgowy, a nawet pod pseudonimem tłumaczył z niemieckiego popularne powieści przygodowe. W roku 1933 został kierowni-

Prof. Seweryn Żurawicki (zdjęcie z lat 80. XX w.)

kiem Biblioteki „Vita” we Lwowie, gdzie pracował do września 1939 r. W czasie okupacji sowieckiej pracował w Zarządzie Bibliotek we Lwowie.

W grudniu 1937 r. Seweryn Żurawicki poślubił młodą absolwentkę polonistyki Uniwersytetu Jana Kazimierza – Janinę z domu Fischer³, której towarzyszył przez 57 lat wspólnego pożycia. Po zajęciu Lwowa przez wojska niemieckie, Seweryn Żurawicki podejmował się różnych zajęć – jako robotnik (lakiernik i cieśla), a później księgowy, od 1942 r. w Siedlcach i Warszawie, gdzie pracowała żona Janina, i tu zastał ich wybuch Powstania Warszawskiego, a później koniec II wojny światowej.

Po krótkim okresie pracy redakcyjnej zapragnął kształcić się dalej i zająć się pracą naukowo – dydaktyczną. W 1947 r. ukończył studia w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie i w tej uczelni uzyskał w 1949 r. (pod kierunkiem wybitnego profesora Edwarda Lipińskiego) stopień doktora nauk ekonomicznych i został dziekanem wydziału i kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej w Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. W latach 1949–1951 pełnił funkcję dziekana i kierownika Katedry Finansów w Szkole Głównej Planowania i Statystyki (obecnie SGH) w Warszawie. W latach 1952–1955 był rektorem Szkoły Głównej Służby Zagranicznej w Warszawie. W 1954 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk ekonomicznych, a w 1963 r. tytuł profesora zwyczajnego.

Od 1955 r. prof. Seweryn Żurawicki był związany z Uniwersytetem Warszawskim, gdzie przez kilka lat był dziekanem utworzonego zarządzeniem Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 września 1953 r. Wydziału Ekonomii Politycznej, którego założenia i program naukowo-dydaktyczny były wzorowa-

ne, z zachowaniem pewnych odmienności wynikających z ówczesnych uwarunkowań systemowych, na Wydziale Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Chicagowskiego (University of Chicago), założonego w 1890 r. przez J.D. Rockefellera⁴. Powołanie takiego wydziału na UW inicjował i inspirował Oskar Lange⁵, który przez wiele lat był profesorem Uniwersytetu Chicagowskiego.

Należy zaznaczyć, że pierwszym dziekanem Wydziału Ekonomii Politycznej UW i pierwszym kierownikiem Katedry Historii Myśli Ekonomicznej był prof. dr Edward Lipiński. Kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej od 1956 r. był prof. O. Lange. Na Wydziale tym, przekształconym w 1968 r. w Instytut Nauk Ekonomicznych, a w 1977 r. w Wydział Nauk Ekonomicznych, profesor S. Żurawicki przez 24 lata, do roku 1979, kierował Katedrą Historii Myśli Ekonomicznej.

Połowa lat 50. i lata 60. ubiegłego stulecia zaznaczyły się w ekonomii wieloma pracami badawczymi na temat instrumentów planowania i zastosowania matematyki w ekonomii (ekonometrii). Oprócz znaczących prac autorów polskich, takich jak Oskar Lange, Czesław Bobrowski (profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego) czy Michał Kalecki (profesor Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie) dla znającego języki obce (niemiecki, angielski, francuski, rosyjski) profesora w miarę dostępne były prace ekonomistów zachodnich. Profesor Żurawicki własnym wysiłkiem i kosztem zgromadził prywatną bibliotekę i kto bywał w jego domu nie mógł nie zauważyć wielkich półek i niekiedy pierwszych wydań książek powszechnie uznanych twórców współczesnej ekonomii. Tak zwane modelowanie zjawisk gospodarczych i doskonalenie metod planowania były bardzo modnymi wówczas tematami naukowymi (nie tylko w krajach RWPG) ze względu na przekonanie, że właściwe wykorzystanie możliwości produkcyjnych i lepsza organizacja procesów wytwarzania doprowadza do zmniejszenia marnotrawstwa i wzrostu dobrobytu. Profesor Żurawicki z zapałem podjął badania w nowym temacie. Co ciekawe, nawiązał kontakt z profesorem Janem Tinbergenem, pierwszym dyrektorem Holenderskiego Biura Planowania, wybitnym uczonym i późniejszym pierwszym laureatem Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii. Także współpraca z kierowanym przez prof. Tinbergena Holenderskim Instytutem Ekonomicznym w Rotterdamie zaowocowała przemyśleniami, którym profesor dał wyraz w książce *Ekonomia polityczna a matematyka* (1961). Na kanwie tej książki powstał również używany do dziś podręcznik uniwersytecki *Metody matematyczne w naukach ekonomicznych* (1963), którego profesor Żurawicki był inspiратorem i współautorem.

Seweryn Żurawicki dostrzegał nie tylko zalety rozwoju technik modelowego planowania, ale również z pozoru mniej widoczne problemy wiążące się z praktycznym zastosowaniem tych technik. Sceptycznie odnosił się do uproszczonych formuł matematycznych ujednociających w zamyśle zachowanie pod-

Profesor Żurawicki z żoną dr Janiną Żurawicką

miotów gospodarczych: konsumentów z jednej strony, przedsiębiorstw z drugiej. Niektóre z tak zredukowanych modeli porównywał do konfekcji szytej fabrycznie w przekonaniu, że znajdzie się klient (gospodarka lub jej sektor) o przyjętych parametrach. Zwykł przy tym podkreślać, że konsumenci a często i planiści nie zawsze postępują zgodnie z racjonalną normą zadaną przez wiedzącego lepiej demiurga zza biurka i że takie podejście świadczy o ignorancji skomplikowanej natury ludzkiej. Z dzisiejszej perspektywy wzbogaceni o teorię „ekonomii postępowania” (*Behavioral Economics*) łatwiej dostrzec sens ówczesnej krytyki.

Jeżeli chodzi o celowość planowania, to profesor Żurawicki uważał, że w tzw. planowaniu socjalistycznym powinno chodzić nie tylko o racjonalne czy optymalne wykorzystanie zasobów i ich efektywne przetwarzanie, ale również o zaoszczędzenie ludziom niepotrzebnej ciężkiej i monotonnej pracy. Jednym z jego ulubionych powiedzeń było powtarzane za Arystotelesem westchnienie: „Gdyby wrzecziona mogły same tkać!”. I dopowiadał, że wówczas ludzie mieliby czas i warunki na twórczy rozwój. Wydaje się, że myśl ta pozostała aktualna po dziś dzień.

Swe poglądy na modelowanie zjawisk gospodarczych przedstawił Seweryn Żurawicki najdobitniej w *Metodologicznych problemach nauk ekonomicznych* (1969) i *Problemach prognozowania ekonomicznego* (1974)⁶, gdzie obok bardzo ogólnych „porządkujących” zalet teorii wzrostu i teorii powiązań gospodarczych uwypuklał ich wysoce abstrakcyjny charakter. Teoria ekonomii nie była dlań nauką ścisłą – jako taka byłaby zresztą dla profesora Żurawickiego zbyt nudna. To właśnie społeczny aspekt zjawisk gospodarczych wynikający z aspiracji i decyzji żywych ludzi, a nie uczłowieczonych robotów, fascynował go najbardziej – pewnie i dlatego, że tak trudno to zachowanie ująć w formuły matema-

tyczne. Profesor Żurawicki stosował to podejście nie tylko do analizy konsumentów, ale i do tak zwanej siły roboczej. Pojęcie wydajności pracy nie istniało dla niego jako statystyczny współczynnik dyktowany sprawnością obsługiwaną maszyny, lecz jako wypadkowa wielu czynników, które ogólnie rzecz biorąc można określić jako poziom satysfakcji życiowej. Jednocześnie, w odróżnieniu od wielu współczesnych mu autorytetów, profesor Żurawicki nie traktował celów gospodarczych jako nadawanych z zewnątrz przez centralnego planifikatora, lecz jako element, który powinien być ściśle związany z systemem zasobów ekonomicznych. W tym ujęciu dostępne środki wyznaczają możliwe cele, które z kolei mogą być realizowane z wykorzystaniem różnych kombinacji zasobów. W zetknięciu z oczywistymi niedostatkami systemu centralnego planowania i zarządzania oraz dogmatem niewystępowania kryzysów w gospodarce socjalistycznej profesor powoli dochodził do przekonania, że istniejące problemy, trudności, napięcia i konflikty wynikały nie tyle z błędów (i „wypaczeń”), ile raczej z niedostatku i słabości teorii rozwoju społeczno-gospodarczego, której braku władza państwowa nadrabiała woluntarystyczną polityką.

Nieprzypadkiem w odpowiedzi na nurtujące go kwestie profesor Żurawicki zwrócił się w latach 70. jeszcze bardziej ku historii i metodologii nauk ekonomicznych. Odczytanemu erudycie niełatwo było zaimponować nowymi koncepcjami, które niekiedy w zmodernizowanej matematycznie eleganckiej formie faktycznie powtarzały dużo wcześniejsze, czasami zapomniane poglądy. Profesor Żurawicki uczył szacunku dla historii myśli ekonomicznej traktowanej nie jako cmentarz nauki, ale jako kopalnia nagromadzonych przez lata twórczych i inspirujących idei. W jego przekonaniu postęp w ekonomii, jak i w naukach społecznych ogólnie rzecz biorąc, ma charakter ewolucyjny i stopniowy, a nie skokowy. Z tego względu nagromadzona wiedza jest bazą nowych przemyśleń. Upowszechniał myśl ekonomiczną do późnych lat życia, także po przejściu na emeryturę. I jak zwykle, niemal aż do dnia tragicznej śmierci w wypadku samochodowym, budził o 6 rano domowników (a może też i sąsiadów) stukiem maszyny do pisania.

Do najważniejszych publikacji naukowych prof. Seweryna Żurawickiego zalicza się następujące monografie:

Drogi rozwoju gospodarczego, Warszawa 1948;

Ekonomia polityczna a matematyka. Zagadnienia metodologii, Warszawa 1961;

Metodologiczne problemy nauk ekonomicznych, Warszawa 1969;

Współczesna myśl ekonomiczna. Prolegomena, Warszawa 1969;

Myśl ekonomiczno-polityczna w Polsce okresu międzywojennego, Warszawa 1970;

Kształtowanie się socjalistycznej myśli społeczno-ekonomicznej, Warszawa 1974;

Problemy prognozowania ekonomicznego, Warszawa 1974;
Kategorie i prawa ekonomiczne. Studium porównawcze, Warszawa 1974⁷;
Teoretyczne podstawy działalności gospodarczej, Warszawa 1977;
Rozwój dociekań ekonomicznych, Warszawa 1977;
W poszukiwaniu teorii ekonomicznej jutra, Warszawa 1987.

Prof. S. Żurawicki był również współautorem m.in. następujących książek:
Historia myśli ekonomicznej. Zagadnienia wybrane, Warszawa 1962;
Metody matematyczne w naukach ekonomicznych, Warszawa 1963;
Zarys dziejów myśli ekonomicznej, Wrocław 1965;
Historia polskiej myśli społeczno-ekonomicznej do roku 1914, Warszawa 1969;
Elementy metodologii nauk ekonomicznych, Warszawa 1977;
Polscy ekonomiści XIX i XX wieku, Warszawa 1984;
Historia myśli spółdzielczej, Warszawa 1985.

Pod redakcją naukową S. Żurawickiego i z jego udziałem jako głównego autora ukazał się w 1979 r. w Ossolineum (Warszawa-Wrocław) uznany powszechnie obszerny podręcznik akademicki pt. *Historia myśli ekonomicznej*. Należy też wspomnieć o autorstwie oraz współautorstwie i redakcji wielu skryptów uczelnianych z zakresu ekonomii politycznej.

Profesor opublikował ponad 200 artykułów naukowych z zakresu historii myśli ekonomicznej, teorii ekonomii i metodologii nauk ekonomicznych. Większość z nich ukazała się w takich renomowanych czasopismach naukowych, jak: „*Ekonomista*”, „*Studia Filozoficzne*”, „*Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*”, „*Myśl Współczesna*”, „*Gospodarka Planowa*”, „*Studia Nauk Politycznych*”, „*Człowiek i Światopogląd*” i „*Życie Szkoły Wyższej*”.

Prace naukowe prof. S. Żurawickiego były publikowane również za granicą.

Prof. S. Żurawicki utrzymywał żywe kontakty ze środowiskami naukowymi ekonomii w kraju i zagranicą. Uczestniczył w wielu konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych, w tym również jako autor referatów, przyjmowanych z wielkim zainteresowaniem.

Prof. S. Żurawicki po przejściu na emeryturę w 1979 r. był czynny zawodowo i naukowo – wykładał i publikował prace naukowe z zakresu swojej specjalizacji badawczej.

Za wybitne osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne prof. Seweryn Żurawicki był wielokrotnie odznaczany i nagradzany.

Zmarł 2 stycznia 1994 r.

Prof. Seweryn Żurawicki wywarł trwały wpływ na zakres i kierunki rozwoju nauk ekonomicznych w Polsce, w szczególności na metodologię ekonomii politycznej oraz sposób prezentacji i interpretację najważniejszych doktryn ekonomicznych, takich jak klasyczna i postklasyczna ekonomia polityczna, liberalizm, marksizm, szkoła psychologiczna austriacka, szkoły matematyczna

i historyczna, instytucjonalizm, koncepcje socjaldemokratyczne, teorie konkurencji, keynesizm i neokeynesizm, neoliberalizm, socjologiczne teorie wzrostu i neoinstytucjonalizm.

Miał również duże zasługi w badaniach dziejów gospodarki polskiej i polskiej myśli ekonomicznej okresu międzywojennego i powojennego oraz jej wkładu w osiągnięcia nauk ekonomicznych, głównie makroekonomii.

Oprócz ogromnego dorobku naukowego i dydaktycznego profesora Seweryna Żurawickiego, ważne jest również jego przesłanie, że wyidealizowana czy wyabstrahowana z kontekstu społecznego nauka ekonomii staje się tylko mało użyteczną sofistyką, ćwiczeniem intelektualnym czy tautologią o niedużych wartościach poznawczych i praktycznych. To właśnie społeczny pryzmat analizy zjawisk gospodarczych zmusza obecnie do rewizji pojęcia *homo oeconomicus* czy uwzględnienia wpływu instytucji (nie tylko państwowych) na zjawiska i procesy ekonomiczne w skali makro i mikro. Stąd w ostatnich latach marginalizacja zwulgaryzowanego i spolityzowanego neoliberalizmu i jednoczesny szybki rozwój ekonomii neoinstytucjonalnej (*new institutional economics*), której twórcą i promotorem jest prof. Douglass North, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii. Wiele współczesnych badań, w tym osiągnięcia niedawnych laureatów Nagrody Nobla w ekonomii, wskazuje, że konsumenci bardzo często nie postępują racjonalnie, podlegają wielu wpływom, przesądom i kierują się emocjami, a w relacjach między podmiotami gospodarczymi występuje asymetria informacji (Joseph E. Stiglitz). W świetle tej koincydencji przewidywanie zachowań ludzkich, a także i przedsiębiorstw, nie mówiąc już o całej gospodarce, okazuje się zadaniem o wiele bardziej skomplikowanym niż sugerują to matematyczne modele. Co zaś się tyczy wzorców postępowania i inspiracji, jakimi mogą służyć przywódcy duchowi i polityczni, to, jak to ujmował profesor S. Żurawicki, społeczeństwa wybierając lub akceptując ich często na podstawie subiektywnych przesłanek i przypadkowych preferencji, nie zapewniają sobie dominacji racjonalnego systemu wartości i norm, a w konsekwencji dobrego rządzenia warunkującego szybki i stabilny rozwój społeczno-gospodarczy. Nie są to problemy bez znaczenia w dzisiejszym skomplikowanym żywiole społecznym i gospodarczym, który profesor S. Żurawicki postrzegał w swej ostatniej książce *W poszukiwaniu teorii ekonomicznej jutra*. Być może w równym stopniu w zadawaniu trudnych pytań, jak i w dawaniu odpowiedzi tkwi także jego wkład w polską teorię ekonomii i metodologię nauk ekonomicznych⁸.

Przypisy

¹ Prof. Seweryn Żurawicki był promotorem pracy magisterskiej współautora tego artykułu, R. P o l i ŋ s k i e g o: *Ideologia a ekonomia. Zagadnienia społeczne i gnoseologiczne* (ss. 156), obronionej w 1967 r. na Wydziale Ekonomii Politycznej

Uniwersytetu Warszawskiego. Por. tenże: *Status społeczny ekonomii i jej struktura logiczna*, „Życie Gospodarcze” 1972 Nr 1, s. 3; *Rola metodologii badań we współczesnych naukach ekonomicznych*. „Studia i Materiały” Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Ekonomicznych przy Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie, Poznań 1976 Tom 26, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, , s.70–84; *W sprawie metodologii nauk ekonomicznych*. „Problemy Ekonomiczne” 1979 Nr 2, s.12–22; *Jak uprawiać ekonomię polityczną*. „Studia i Materiały” Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Ekonomicznych przy Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie Poznań 1984, Tom 50, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, , s.15–21.

² Obszerną informację o prof. Sewerynie Żurawickim i zdjęcia autorzy artykułu uzyskali od jego syna prof. Leona Żurawickiego z Bostonu (USA).

³ Dr Janina Żurawicka była w latach 60. i 70. XX w. pracownikiem naukowym Instytutu Historii PAN, a następnie Archiwum PAN w Warszawie.

⁴ Według stanu na koniec 2007 r. ponad 80. laureatów Nagrody Nobla było lub jest profesorami, pracownikami naukowo-badawczymi lub studentami Uniwersytetu Chicagowskiego.

⁵ Oskar Lange (1904–1965) – jeden z najwybitniejszych ekonomistów XX w. Od 1938 r. był profesorem na amerykańskich uczelniach: Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley, Stanford i Chicago. W latach 1945–1947 był ambasadorem Polski w USA, od stycznia do grudnia 1947 r. – delegatem RP w ONZ i Radzie Bezpieczeństwa. W latach 1952–1955 był rektorem SGPiS a od 1956 r. – profesorem Wydziału Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Warszawskiego. Najważniejsze publikacje O. L a n g e g o to: *Wstęp do ekonometrii* (1958), *Ekonomia Polityczna* (tom I – 1959, tom II – 1965), *Całość i rozwój w świetle cybernetyki* (1962), *Teoria reprodukcji i akumulacji* (1961), *Optymalne decyzje* (1964), i *Wstęp do cybernetyki ekonomicznej* (1964).

⁶ Por. recenzję R. P o l i Ń s k i e g o w: „Życie Gospodarcze” 1975 Nr 27, s. 4.

⁷ Por. recenzję R. P o l i Ń s k i e g o w: „Kultura i Społeczeństwo” 1975 Nr 4, s. 243–249.

⁸ Sylwetka prof. S. Żurawickiego została przedstawiona w *Księdze Jubileuszowej Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego 1953–2003*. Warszawa 2003 Uniwersytet Warszawski, s. 155. Por. również: R. P o l i Ń s k i, J. R ó z i e - w i c z, *Profesor Seweryn Żurawicki – wybitny teoretyk i historyk ekonomii*, „Zeszyty Naukowe” ALMAMER Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Warszawie, 2007 Nr 1(45), s. 177–180.